

Versenyképességi és Növekedési Fórum – Beszámoló a Magyar Közgazdasági Társaság Versenyképességi Szakosztályának első szakmai rendezvényéről*

Meizer Gábor

A Magyar Közgazdasági Társaság (MKT) újonnan megalakult Versenyképességi szakosztálya 2016. június 24-én Versenyképességi és Növekedési Fórum címmel tartotta első hivatalos szakmai rendezvényét Budapesten. Az MKT Versenyképességi szakosztálya és a Magyar Nemzeti Bank (MNB) által közösen szervezett eseményen mintegy 130-an vettek részt a versenyképességi szakterület iránt érdeklődők személyében, a gazdasági élet különböző területeiről. A versenyképesség komplex fogalmköréhez kapcsolódóan a fórum neves előadói értékelő elemzéseket, széleskörű üzeneteket és ajánlásokat tartalmazó előadásokat tartottak, olyan témaköröket tárgyalva, mint a gazdasági felzárkózás nemzetközi és hazai tapasztalatai, a versenyképességi reformok hazai lehetőségei, a növekedés gyorsítását célzó ajánlások, a termelékenység és versenyképesség növelése előtt álló kihívások, illetve dilemmák, valamint a versenyképesség gyakorlati összefüggései.

Az MKT Versenyképességi szakosztálya azzal a céllal kezdte meg működését jegybanki munkatársak kezdeményezésére, hogy szellemi műhelyként járuljon hozzá a fenntartható gazdasági növekedésről és a versenyképességről szóló közös gondolkodáshoz. A versenyképesség erősítése, a gazdasági felzárkózást lehetővé tevő fenntartható növekedés biztosítása kulcskérdés Magyarország sikerességének szempontjából, így a Magyar Nemzeti Bank is támogatásáról biztosította a kezdeményezést.

A Versenyképességi és Növekedési Fórum résztvevőit az MKT vezetésének képviselőjében Hegedüs Éva, a szervezet főtitkára, a Gránit Bank Zrt. elnök-vezérigazgatója köszöntötte, aki bevezetőjében szólt a versenyképesség relevanciájáról, illetve azon kölcsönhatásokról is, amelyek érdemben befolyásolhatják a versenyképesség szintjét. Hegedüs Éva példaként Arie de Geus-t, a Shell volt stratégiai vezetőjét is idézte, aki a versenytársakkal szembeni gyorsabb tanulás képességében vélte kifejeződni az egyetlen fenntartható versenyképességi előnyt. Az MKT főtitkára részletesen szólt továbbá az egyének, a vállalatok és az adott ország versenyképességét befolyásoló

* Jelen cikk a szerző nézeteit tartalmazza, és nem feltétlenül tükrözi a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontját.

Meizer Gábor a Magyar Nemzeti Bank titkárságvezetője, a Magyar Közgazdasági Társaság Versenyképességi szakosztályának titkára. E-mail: meizerg@mnbb.hu.

tényezőkről. Hegedüs Éva egyebek közt arra hívta fel a figyelmet, hogy egy ország versenyképességéhez elengedhetetlen a polgárok, a munkaerőpiac versenyképessége, miként a hatékony, termelékeny és megfelelő alkalmazkodóképességgel rendelkező vállalatokra is szükség van. Ezen környezet kialakításában és folyamatos biztosításában azonban jelentős szerep hárul az államra is.

Az MKT elnökségi köszöntőjét követően *Palotai Dániel*, a Magyar Nemzeti Bank vezető közgazdásza és ügyvezető igazgatója, az MKT Versenyképességi szakosztályának elnöke nyitotta meg a Fórumot. Palotai Dániel előadásának egyik fő üzenete az volt, hogy a 2010-et követő sikeres fiskális, valamint a 2013-as monetáris politikai fordulat mellett létrejött a gazdaságpolitika két ágának kívánatos összhangja, ami gazdaságtörténetileg is kivételes állapotot eredményez a gazdasági egyensúly és növekedés egyidejű biztosításával, a tartós gazdasági felzárkózást biztosító, fenntartható növekedés elérését azonban további reformintézkedésekkel szükséges megalapozni, így szükség van a versenyképességi fordulatra is. Az MNB vezető közgazdásza elmondta, hogy a Magyar Nemzeti Bank elsődleges célja az árstabilitás elérése és fenntartása, ezen céljának elérése mellett azonban egyéb célok támogatása is törvényi feladata. A 2013-ban hivatalba lépett jegybanki vezetés bebizonyította, hogy a jegybanktörvényből eredeztethető mandátum teljesíthető; amellet hogy intézkedéseivel hozzájárul az árstabilitás eléréshez, biztosítja a pénzügyi stabilitást, és rendelkezésre álló eszközeivel a Kormány gazdaságpolitikáját is támogatja. Az elmúlt években érdemi növekedési hatást fejtettek ki a kamatcsökkentési ciklusok, a Növekedési Hitelprogram, de az elért eredmények közül kiemelhető a lakossági devizahitelek forintosításában történő közreműködés, valamint az ország külső sérülékenységének csökkentését célzó Öntfinanszírozási program elindítása is. Mandátumából eredeztethetően a Magyar Nemzeti Bank támogatja a hazai pénzügyi kultúra fejlesztését is, rendelkezésre álló eszközeivel segíteni kívánja a közgazdasági oktatást, valamint a pénzügyi műveltség szélesítését és fejlesztését. E cél elérését széleskörű eszköztárral támogatja a jegybank, melynek alapvető elemét képezi a 2015-ben útjára indított közgazdasági és monetáris politikai szakkönyvsorozat. A szakkönyvsorozat első kötete, az *Egyensúly és növekedés* után 2016-ban jelent meg a *Versenyképesség és növekedés* című kötet, amely a már megfogalmazott felismerésen alapul, így a gazdasági felzárkózás nemzetközi és hazai tapasztalatainak bemutatása mellett ajánlásokat is tartalmaz a versenyképességi reformok vonatkozásában. Palotai Dániel elmondta, hogy a versenyképességről és a fenntartható növekedésről szóló közös gondolkodás további erősítése érdekében formálódott az a kezdeményezés a jegybanki munkatársak oldaláról, amely egy új, önálló Versenyképességi szakosztály létrehozására irányult a Magyar Közgazdasági Társaságon belül. Az MKT Versenyképességi szakosztálya nemcsak azok számára biztosíthat kitűnő fórumot, akik az említett témakörök vizsgálatával, a kapcsolódó intézkedések implementálásával foglalkoznak, hanem mindazok számára, akik érdeklődnek a gazdaságpolitika jövőt

formáló hatásmechanizmusa iránt. Palotai Dániel szerint a versenyképesség egyik legfontosabb karakterisztikája, hogy lehetőségeket jelent, a jövőt formáló lehetőségek kihasználásához azonban megfelelő keretrendszerre és a versenyképességről szóló közös gondolkodásra is szükség van. Az MKT Versenyképességi szakosztálya egy szellemi műhely biztosításával elsődlegesen ez utóbbi szempont erősítését célozza. Az MNB vezető közgazdásza elmondta, hogy a szakosztály munkájának célja továbbá, hogy szakmai alapon, konszenzusos módon találják meg azokat a kitörési pontokat, ahol további reformok kivitelezésével biztosítható a magyar gazdaság versenyképesebbé tétele. A szakosztály vezetői bíznak abban, hogy ez a hozzájárulás effektíve a gazdaságpolitika eredményeiben, a magyar gazdaság sikeres felzárkózásában is meg tud majd mutatkozni. A Magyar Nemzeti Bank két ügyvezető igazgatójának prezentációja a Versenyképesség és növekedés kötet főbb üzeneteit ismertette, melyek a szakosztály munkájának kiindulópontjaként is értelmezhetőek.

Virág Barnabás, az MNB monetáris politikáért, pénzügyi stabilitásért és hitelösztönzésért felelős ügyvezető igazgatója, az MKT Versenyképességi szakosztály elnökségi tagja a gazdasági felzárkózás nemzetközi és hazai tapasztalatairól tartott előadást a Fórumon. Virág Barnabás egyebek közt arra hívta fel a figyelmet, hogy az egyensúlyt megőrző gazdasági növekedés eredményezhet tartós konvergenciát. A vizsgált európai uniós országcsoportban az elmúlt két évtizedben, hazánkban volt a leglassabb a felzárkózás üteme, a válság előtt ráadásul fenntarthatatlan finanszírozási környezet is jellemezte a magyar gazdaságot. Az egyensúly helyreállítását, valamint a sikeres gazdasági fordulatot követően most olyan versenyképességi fordulatra van szükség, amely az egyensúly megőrzése mellett biztosítja a tartós felzárkózást. Az MNB ügyvezető igazgatója a gazdasági felzárkózás nemzetközi tapasztalatait tárgyalva azt emelte ki, hogy az elmúlt mintegy fél évszázadra visszatekintve relatíve kevés országnak sikerült kitörnie a közepesen fejlett státusból. A felülteljesítők között egyes távol-keleti és európai uniós országok is megemlíthetőek. Ahhoz, hogy egy ország a közepes fejlettség csapdáját elkerülve léphessen tovább a fejlett státusz felé, kiemelt szerep jut az innovációs tevékenységnek, az infrastruktúrába történő beruházásoknak, de a releváns faktorok közé sorolható a nagyobb hozzáadott értékű termelés és szolgáltatás is. Az empirikus tapasztalatok is igazolják, hogy a sikeres konvergenciához magas szintű és megfelelő szerkezetű beruházási rátára van szüksége egy adott országnak. Az innovációs képesség javítása mellett a magasabb belső megtakarításokkal is nagyobb esély mutatkozik a sikerre. Virág Barnabás a nemzetközi tapasztalatok fényében a felzárkózáshoz szükséges feltételek között említette még a gazdasági nyitottságot, a makrogazdasági stabilitást, a jövőorientáltságot, valamint a megfelelő minőségű vezetést és kormányzást. Az MNB ügyvezető igazgatója szerint azonban kifejezetten fontos, hogy a levonható tanulságok ellenére nincs egységes recept, a múltbeli felzárkózási minták nem jelenthetik az aktuálisan felzárkózni kívánók jövőképét. Mindemellett az önálló kreativitást sem

lehet megspórolni. A hazai tapasztalatokat illetően, az elmúlt évek előrelépésének egyik forrásaként Virág Barnabás az aktivitás és foglalkoztatottság emelkedésében tükröződő, kedvező munkaerőpiaci folyamatokat azonosította. A kitörési pontokat illetően a gazdaság értékteremtő képességének javítása elengedhetetlen, amihez hozzátartozik a kkv-szektor nagyvállalatokhoz mért termelékenységének javítása is. Az MKT Versenyképességi szakosztályának elnökségi tagja hozzátette, hogy növekedési tartalékok azonosíthatóak a munka, a tőke és a termelékenység vonatkozásában is, Magyarországnak továbbá egyre inkább a növekedés intenzív tényezői felé kellene fordulnia. Az innováció által vezérelt növekedés azért is fontos, mert a világgazdaság az 'Ipari forradalom 4.0' küszöbén áll, miközben alapvetően átalakulnak a munkavállaláshoz szükséges képességek is. Zárszóként Virág Barnabás arról beszélt, hogy a sikeres felzárkózáshoz a gazdasági szereplők – család és civilszféra, vállalatok, pénzügyi közvetítőrendszer és állam – hatékony együttműködése is elengedhetetlen.

A diagnózis felállítása után *Palotai Dániel* azon javaslatokról szólt előadásában, amelyek fokozhatják Magyarország versenyképességét és felszabadíthatják az erőforrásokat, részletesen is ismertetve a Versenyképesség és növekedés szakkönyv második fő fejezetének ajánlásait. Az MKT Versenyképességi szakosztályának elnöke hangsúlyozta, hogy a tárgyalt intézkedések egyfajta felülnézetből megfogalmazott javaslatcsomagot jelentenek a döntéshozók felé, amelyek implementálásakor érdemes figyelemmel lenni azok időzítésére, a költségvetési mozgástérre, valamint a szinergiákra is. A felzárkózáshoz nemcsak impulzusra, hanem megfelelő keretrendszerre is szükség van, amelynek biztosításában elengedhetetlen szerep hárul az államra. A gazdaságpolitika számos módon járulhat hozzá a versenyképesség javításához, ide sorolható a stabilitás biztosítása, az erőforrások mennyiségének és minőségének befolyásolása, az állam működése, a versenyképességnek azonban a gazdaságpolitikán túlnyúló dimenziói is vannak. Az MNB munkatársai a tárgyalt kötetben is külön fejezetekben foglalkoztak a munkavállalás, a vállalatok, az állam, az emberi erőforrás, a bankrendszer és az uniós támogatások felhasználásának versenyképességével, valamint egyéb kiemelt témákkal. Lényeges, hogy egyes intézkedések megvalósításának irányába már konkrét lépések is születtek a kormányzat részéről, az előadó ezekre külön kitért. Az első témakörhöz kapcsolódóan, az MKT Versenyképességi szakosztályának elnöke is megismételte, hogy a válság óta sokkal kedvezőbb állapotban van a magyar munkaerőpiac, mindazonáltal szükség van a foglalkoztatás további bővítésére. Mindenre kiterjedően szükséges javítani a munkára ösztönzést, aminek egyik eszköze a munkára rakódó közterhek további csökkentése lehet. Emellett fókuszálni kell azokra a csoportokra is, ahol kifejezetten alacsony a foglalkoztatás, illetve akik legkevésbé kötődnek a munkaerőpiachoz. Példának okáért a Munkahelyvédelmi Akcióterv kiterjesztése hatékony eszközt jelent. Palotai Dániel szerint a közmunkaprogram sikeresnek tekinthető a tekintetben, hogy a foglalkoztatásba olyan csoportokat vont be, amelyek korábban inaktívak

vagy munkanélküliek voltak, ugyanakkor a nyílt munkaerőpiacra való átlépés aránya egyelőre alacsonyabb. E tekintetben az oktatási tevékenység és a piaci foglalkoztatás ösztönzése jelenthet előrelépést, amely kapcsán már mutatkoztak meg kormányzati intézkedések. Az MNB vezető közgazdásza szerint a munkaerőpiac versenyképességének növeléséhez szükség lenne az atipikus foglalkoztatás (távmunka, részmunkaidő) ösztönzésére és a nyugdíjrendszer munkaerőpiacon maradási ösztönző elemeinek erősítésére is. Palotai Dániel szerint a fenntartható növekedésnek a vállalati szféra megfelelő működése is előfeltétele, az erőforrások aktiválása mellett az innováció vezérelt fejlődés biztosítása is célként értelmezhető. Ahhoz, hogy a hazai kkv-szektor megőrizze és növelje versenyképességét, a szükséges béremelések mellett a termelékenység növelésére van szükség. A gazdaság fehéredése tekintetében jelentős eredményeket sikerült elérni (online pénztárgépek beüzemlése, teherforgalom ellenőrzése), a NAV eszköztárának bővítése azonban további tartalékokat rejthet. A vállalati versenyképesség javítását egyebek közt az adórendszer egyszerűsítése, aminek eleme lehet az adóelkerülés mérséklése, vagy megfelelő költségvetési mozgáster esetén a társasági adóelőleg kiegészítés eltörlése, illetve a társasági adó közelítése a pénzforgalmi adózás felé, ami újabb beruházásokra ösztönözhet. Kifejezetten fontos a kutatás-fejlesztés ösztönzése és a források növelése is, amelyhez jelentősen hozzájárulhat a megfelelő intézményi, infrastrukturális és üzleti környezet megteremtése, valamint folyamatos javítása, akár az egyetemi-vállalati kapcsolat erősítésével. Miután a K+F tevékenységet végzők aránya is elmarad az uniós átlagtól, megfontolandó a meglévő adókedvezmény kiterjesztése is. A vállalatok versenyképességét a produktív beruházások is növelhetik, amihez támogatást nyújthatnak a versengő garanciaszervezetek, az aktívabb hazai iparpolitika, az új technológiák adaptációja, illetve a regionális és helyi gazdaságfejlesztés. A kis- és középvállalkozások támogatása azért is lényeges, mert a hazai foglalkoztatottság több mint kétharmadát ez a szektor adja. Az MNB vezető közgazdásza hozzátette, hogy az állam működése maga is döntő szerepet játszik a versenyképesség alakításában, olyan magánszektor támogató államra van szükség, amely hatékonyan is teljesít, ezzel ugyanis erőforrások is szabadulhatnak fel a versenyszféra számára. Ehhez egyrészt szükség van a bértábla reformjára, a bértömeg-gazdálkodás bevezetésére, továbbá az államigazgatás struktúrájának felülvizsgálatára is. Mindegyik irányba tett már lépéseket a kormányzat. Palotai Dániel a további javaslatok közt említette az állami szolgáltatások fejlesztését, visszamérését, amelynek eszköze lehet a rendszeres elégedettségmérés és a jelentős tartalékokkal rendelkező e-governance bevezetése, ezáltal pedig az ügyintés felgyorsítása. A jogi ügyek rendezésének hatékonysága is kihat a versenyképességre, így a kapcsolódó területeken is érdemes előrelépést tenni. Komolyabb versenyhátrányt lehetne ledolgozni továbbá az építési engedélyek kiadásának felgyorsításával, valamint az állami közműszolgáltatások fejlesztésével. Eredmények e tekintetben is születtek már az elmúlt időszakban. A hosszú távú növekedési potenciál egyik meghatározó eleme a humán tőke, melynek mennyiségi és minőségi fejlesztése

elengedhetetlen, továbbá pozitív visszacsatolásokkal is járhat. Egyértelmű kapcsolat mutatkozik a humán tőke és az egy főre jutó GDP között. Palotai Dániel szerint a kedvezőtlen demográfiai folyamatok megfordítása érdekében a gyermekvállalást támogató aktív társadalmpolitikára van szükség; melynek olyan elemei lehetnek, mint a gyed felső határának növelése, a családi adóalap-kedvezmény további emelése a két gyermeket vállaló családoknál, a bölcsődei és óvodai férőhelyek minőségi bővítése vagy a családbarát munkahelyi környezet kialakítása. Elengedhetetlen az egészségügyi ellátások színvonalának emelése, eközben azonban feltétlenül szükség van a rendelkezésre álló források bővítésére is – részben a magánforrások aktívabb bevonásával –, továbbá a prevenció és a mentális egészség erősítésére. A nyugdíjrendszert illetően, egyebek közt az öngondoskodás szerepének további erősítésére tett javaslatot az MNB vezető közgazdája. Az emberi erőforrás versenyképessége jelentősen függ az oktatás teljesítményétől is, ahol egyebek közt szerkezeti reformokra lenne szükség, a költségvetési és privát források növelésére, a nyelvtudás javítására, valamint a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának további növelésére. Palotai Dániel arra is felhívta a figyelmet, hogy a versenyképesség erősítésében az uniós forrásokon alapuló fejlesztéspolitika is fontos lehetőséget jelent, különösen úgy, hogy az aktuális költségvetési ciklusban elérhető keret – minden eddiginél nagyobb aránya – mintegy 60 százaléka gazdaságfejlesztési célokra áll rendelkezésre. Az uniós forrásokhoz való vállalati hozzáférés költségeit azonban célszerű lenne csökkenteni, a pályázati rendszert pedig hatékonyabbá tenni. A bankszektor versenyképességét illetően az MNB vezető közgazdája arról beszélt, hogy jövedelmező és a vállalati hitelezést támogató bankrendszerre van szükség. A Növekedéstámogató Program támogatásával célként fogalmazható meg a piaci alapú hitelezés helyreállítása, ami éves összevetésben a vállalati és ezen belül a kkv-hitelállomány 5-10 százalékos bővülését jelenti. A háztartási szektor finanszírozását illetően – elsősorban a lakásépítések vonatkozásában – ugyancsak az aktív, de prudens hitelezés elérése fogalmazható meg, amit makroprudenciális eszközökkel is támogat a jegybank. A bankszektor hosszú távú versenyképességének az erős tőke- és likviditási helyzet is előfeltétele, amit az elmúlt időszak szabályozói lépései is biztosítanak. Palotai Dániel előadásában emellett a hatékony, innovatív és versengő bankrendszer előnyeiről szólt, kiemelt témaként pedig arról, hogy a növekedés finanszírozásában milyen szerepe lehet a megújult tőzsdének. Azután hogy a tőzsde ismét hazai tulajdonban került, az MNB célja a Budapesti Értéktőzsde aktivitásának és kapitalizációjának bővítése, ami hozzájárulhat a tőkepiaci finanszírozás és pénzügyi közvetítés súlyának növeléséhez is. Az MNB kínálati és kereslet oldali ösztönzőkre is tett javaslatot a tőzsdefejlesztést illetően. Az MKT Versenyképességi szakosztályának elnöke azzal zárta előadását, hogy a kötetbe foglalt ajánlások megvalósulására már több esetben láthattunk példákat, közte az állami intézményrendszer, a közoktatás reformjára, de üdvözlendő intézkedésként említhető az adóelkerülés visszaszorítása, az életpályamodellek bevezetése és a teljesítményarányos bérezés felé történő elmozdulás vagy az aktívabb hazai iparpolitika is.

A Versenyképességi és Növekedési Fórum első előadásblokkját *Nika Gilauri*, Grúzia volt miniszterelnöke, a Reformatics tanácsadó vállalat alapítója zárta, aki elismert szakemberként¹ Magyarország versenyképességi elemzése mellett a növekedés gyorsítását célzó ajánlásokról is szót ejtett, hangsúlyozva, hogy a Fórum megtartására egy nagyon fontos időszakban került sor. Nika Gilauri értékelése szerint az unorthodox gazdaságpolitikai intézkedések megfelelő kombinációjával nemcsak a válságból sikerült kilábalnia Magyarországnak, de az ország gazdasága növekedési pályára is állt az elmúlt években. A Reformatics tanácsadó vállalat alapítója úgy vélte, hogy Magyarország regionális bajnok is lehet, ehhez azonban a növekedést gyorsító strukturális reformokra van szükség, illetve a magánszektorbeli kezdeményezéseken alapuló növekedésre. Makrogazdasági szempontból a kedvező folyamatok közt említhető a GDP-arányos államadósság folyamatos csökkenése, a költségvetési hiány alacsony szinten tartása, az ország magas külső finanszírozási képessége és mérséklődő külső sérülékenysége, a kiemelkedő exportteljesítmény, de megemlíthetőek az egyedi intézkedések is, mint a Növekedési Hitelprogram vagy a közmunkaprogram kiterjedt alkalmazása. A bankszektor oldaláról ugyanakkor adódhatnak még kihívások, a vizsgált régiós országokkal összevetve a nem teljesítő hitelek aránya továbbra is magas. Nika Gilauri a magyar állam finanszírozási helyzetének bemutatása mellett bemutatta azt is, hogy a Fitch Ratings több év után milyen értékelés mellett emelte vissza befektetésre ajánlott kategóriába a magyar adóssztyálatot 2016 májusában, illetve hogy a többi nagy hitelminősítő oldaláról milyen vélemények formálódnak. Régiós összevetésben ismertetésre került továbbá, hogy Magyarország hol helyezkedik el az egyes versenyképességi rangsorokban. Egy, a kvv-szektorban végzett felmérés bemutatása alapján, régiós összehasonlításban kevésbé optimista kép bontakozik ki a magyar kis- és középvállalkozások körében; a vállalatok számos intézkedést pozitívan értékelnek, de egyúttal további reformokat is várnának az üzleti környezet javítása érdekében. A Reformatics alapítója szerint a jövőbe vetett bizalom az egyik legfontosabb irányadó faktor egy ország sikeressége szempontjából. A felmérés egyik eredménye alapján azonban a szlovák és cseh kis- és középvállalkozások jövőbe vetett bizalma a gazdasági folyamatokat illetően nagyobb, mint Magyarországon. Nika Gilauri eddigi tapasztalatait ismertetve úgy vélte, hogy a kvv-szektor aktivitásának emelésével, a szűk kapacitások feloldásával a gazdasági növekedés is könnyen és jelentősen gyorsítható, a versenyképességi elemzés alapján pedig olyan területeken ajánlott reformintézkedéseket, mint az adózás, az üzleti környezet, a munkaerőpiac, az oktatási, nyugdíj- és egészségügyi rendszer. Az egymást kiegészítő reformok egyebek közt további növekedést indukálnának, ösztönöznék a piaci kezdeményezéseket, csökkentenék az árnyékgazdaság részarányát, valamint a költségvetésre is kedvező hatással lehetnek. Az ajánlásokat illetően azonban fontos arra is figyelemmel lenni, hogy a más országokban működő

¹ Nika Gilauri 2007 és 2009 között Grúzia pénzügyminisztere, 2009 és 2012 között pedig miniszterelnöke. A Világbank Doing Business kiadványa szerint ez idő alatt (mintegy 100 helyezést javítva) Grúzia mutatta az egyik legnagyobb előrelépést versenyképességi aspektusból.

megoldásokat nem lehet egyszerűen lemásolni, azokat minden esetben az adott környezethez szükséges adaptálni. Az adózási rendszert illetően számos javaslattal élt a Reformatics alapítója, úgymint az alacsony bevétellel járó, adminisztrációs szempontból költséges adónemek kivezetése, az adóék csökkentése, az észtt modell szerinti osztalékadó alkalmazása, az adóügyi vitarendezés javítása, az adóhatóság munkavállalói által nyújtandó ingyenes vállalati tanácsadás bevezetése, illetve egyes tevékenységek kiszervezése az adóhivatalból akár könyvvizsgáló és auditáló vállalatokhoz. Külföldi szemszögből a mintegy 60 adónem között igen nehéz kiigazodni, így szükség van az adórendszer egyszerűsítésére. Ezzel együtt előremutató reformokra is sor került már az elmúlt években, a társasági adókulcs csökkentése például ezek közé sorolható az előadó szerint. Az adórendszer reformja mindig kihívásokkal teli feladatot jelöl, de a megfelelő intézkedések megválasztásával megvalósítható oly módon, hogy a költségvetési hatása minimum neutrális legyen. Az adórendszer reformja egyúttal a gazdaság fehéredéséhez is hozzájárulhat, ami tovább növelné a kvv-szektor teljesítményét, és ezáltal a gazdasági növekedést. Nika Gilauri meglátása szerint az észtt modell szerinti osztalékadó bevezetése az első években még kihívást jelenthet költségvetési szempontból (miután akkor kerülne sor a társasági adó megfizetésre, ha az eredmény osztalék formájában kivételre kerül a vállalkozásból), a harmadik évtől azonban az elindított beruházások már éreztetnék pozitív hatásukat. Magyarországon ugyanakkor azért is lenne lehetőség ennek bevezetésére, mert a társasági adó részaránya az összes adóbevételben belül igen alacsony, az implementálás pedig szakaszosan is megvalósítható. Nika Gilauri elmondta, hogy a magánszektor tevékenységének ösztönzéséhez szabályozói és strukturális reformokra is szükség van, kezdve a cégbejegyzési folyamat egyszerűsítésétől egészen az ingatlan-nyilvántartásokig, de kiemelhető a már felvetett építési engedélyek beszerzésének gyorsítása vagy az elektromos áram bekötéséhez szükséges napok jelentős mérséklése is. A munkaerőpiaci reformok alapját – egyéb országok tapasztalatait is figyelembe véve – leginkább a rugalmasabb keretrendszer biztosításában látta a Reformatics alapítója. Áttérve a szektorális ajánlásokra, az oktatást illetően Nika Gilauri fontosnak tartaná a felsőoktatás és a kutatási tevékenység hatékonyabb finanszírozását, valamint az intézmények közötti megfelelő versenyhelyzet biztosítását. A további ajánlásokat illetően kiemelendő a rászorultság alapú szociális rendszer, az inflációkövető indexálás reformja a nyugdíjrendszerben, valamint az egészségügy minőségi fejlesztése is. Összefoglalásként Nika Gilauri megjegyezte, hogy a reformok vezérelvének a magánszektorbeli kezdeményezéseken alapuló gyorsabb növekedés tekinthető.

A második előadásblokkot *Turóczy László*, a Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM) gazdaságtervezésért és versenyképességért felelős helyettes államtitkára nyitotta meg 'Termelékenység és versenyképesség – kihívások és dilemmák' című előadásával. Turóczy László szerint a termelékenységnek mint a versenyképesség egyik aspektusának vizsgálata azért is fontos, mert a globális növekedés egyre nagyobb

részét adja a termelékenység javulása, meghatározó a gazdasági jólét szempontjából, továbbá minél fejlettebb egy gazdaság, annál kisebb a hagyományos termelési tényezők szerepe. A felzárkózás biztosításában ilyenformán a termelékenység kérdésköre is megkerülhetetlen tényezőt jelöl. Mindeközben figyelemmel kell arra is lenni, hogy a válságot követően a termelékenység növekedése világszinten lelassult, aminek hátterében legalább részben strukturális okok állhatnak, ez pedig beárnyékolja a hosszú távú növekedési kilátásokat is. Az NGM helyettes államtitkára szerint Magyarország fejlett országokhoz mért lemaradása legnagyobb részben a munkatermelékenység differenciájával magyarázható. Miközben az egy fő által ledolgozott munkaóra száma még magasabb is, mint a fejlett gazdaságokban, az egy ledolgozott munkaóra jutó GDP tekintetében – ahogy a régió egyéb országaiban – komolyabb lemaradás mutatkozik. A korábbi előadásokhoz hasonlóan Turóczy László is elmondta, hogy az elmúlt években jelentős javulás következett be a munkaerőpiacon, a foglalkoztatottsági ráta emelkedése jól kimutatható hatással bírt a gazdasági növekedésre, mindez azonban a termelékenység stagnálásával járt együtt. Az előttünk álló egyik fontos dilemma az NGM helyettes államtitkára szerint, hogy hogyan lehet úgy folytatni az alacsony termelékenységű munkaerő-piaci tartalékok aktivizálását, hogy a termelékenység is javuljon. Megoldást jelenthet az alacsonyabb képzettségű munkavállalók termelékenységének javítása, akár a felnőttképzési programok által. Ez a dilemma azonban globális szinten is fennáll, különösen úgy, hogy a technológia fejlődésének lényeges sajátosságaként az élők munkája egyre több termelési fázisban, illetve a szolgáltatások esetében is kiváltható már automatizáltsággal. Turóczy László szerint gazdaságpolitikai szempontból további kihívást jelenthet a technológiai diffúzió, azaz annak kérdésköre, hogy az egyes újítások, innovációk milyen csatornákon és milyen gyorsan jutnak el a gazdaság más szereplőihöz, ágazataiba. A tudástranszfert pedig annak keretében érdemes vizsgálni, hogy Magyarországon a magas hozzáadott értékű külföldi tulajdonú vállalatok aránya kiemelkedően magas. Trendfordulót jelent az előadó szerint, hogy az évtized második felétől kezdve a globálisan élenjáró és a követő cégek termelékenységjavulása közötti különbség növekedésének lehetünk tanúi. Az új technológiák tovagyrűzése tehát lelassult, ami hazai szempontból nem tekinthető kedvező folyamatnak. Turóczy László hozzátette, hogy a szolgáltatói szektorban még látványosabb a különbség, aminek jelentőséget ad, hogy a szektor súlya folyamatosan növekszik a világban. A dilemma tehát az, hogy hogyan lehet ösztönözni azt a technológiai diffúziót, amely globális szinten is lassul, magyar szinten pedig még nem működik optimálisan. Harmadik területként arról beszélt az NGM helyettes államtitkára, hogy a magyar gazdaság igen szorosan integrálódott a globális értékláncokhoz, az egyik legnyitottabb gazdaság az Európai Unióban, a kérdés azonban az, hogy az értékláncokból mekkora hozzáadott értékkel tudunk részesedni. Általánosan elmondható, hogy a régió alacsony hozzáadott értékkel részesedik, Magyarországon például uniós szinten is kiemelkedő a külföldi hozzáadott érték aránya a teljes exporton belül. Kedvező változások közt említhető például a szolgáltatói központok megjelenése, de az lenne az optimális, ha az

egyéb termelési folyamatokban is emelkedhetne a hazai hozzáadott érték. Turóczy László a legfontosabb következtetések közt említette, hogy a kihasználatlan munkaerő-tartalékok munkaerőpiacra történő bevonása mellett egyre hangsúlyosabbá válik, hogy a humán tőkét is fejlesszük. A kormány által végrehajtott intézkedések – mint például a duális képzés bevezetése, a felsőoktatás hatékonyabbá tétele – ebbe az irányba mutatnak, de természetesen vannak további teendők is az oktatás teljes vertikumában. Másik fontos következtetés, hogy az innovációval mérsékelhetőek azok a termelékenységi korlátok, amelyek behatárolják a növekedési potenciált. A K+F tevékenységre fordított kiadások tekintetében érdemi előrelépést sikerült elérni az elmúlt években, de az uniós átlag eléréséhez további források bevonása szükséges. Az innovációt mindeközben nem célszerű leszűkíteni a technológiai fejlesztésekre: a termelékenység javulásában a gyártási technológia fejlődése mellett a piacszervezési, szervezeti és vállalatvezetési innovációk is egyre nagyobb szerepet játszanak. Harmadik fontos következtetésként kiemelten fontos, hogy az adaptív innováció, valamint a tudásnak az áramlása is megvalósuljon a gazdasági szereplők között. Felismerve ezt a kihívást, a kormány is lényegesen több forrást allokál erre a célra. Végezetül arról beszélt Turóczy László, hogy a verseny, az együttműködés és a rugalmas piacsabályozás mind olyan tényező, ami ösztönzi a termelékenységet. Ezek azok az elvi irányok, amelyek az eddigi eredményeken túl jól illeszkednek és egyúttal keretet is adnak az MNB-s előadók által prezentált ajánlásokhoz is.

A Fórum utolsó előadásában Szepesi Balázs, a Hétfa Kutatóintézet alapítója és stratégiai igazgatója osztotta meg nézeteit a versenyképesség gyakorlati összefüggéseiről. Szepesi Balázs azzal kezdte előadását, hogy a versenyképesség javításához az ajánlásokon túl elsősorban akaratra van szükség. A Hétfa Kutatóintézet stratégiai igazgatója szerint a magyar gazdaság versenyképességi problémáját legjobban a kvv-szektor és a nagyvállalatok termelékenysége közötti különbség szemlélteti. A kisebb cégek munkatermelékenysége a visegrádi országok átlagától is elmarad. A versenyképességi témakör tárgyalásakor Szepesi Balázs szerint kifejezetten fontos, hogy ne csak a célokról essen szó, hanem arról is, hogy hogyan és milyen megközelítéssel lehet elérni egy adott célkitűzést. Az egyének, a vállalatok akkor képesek versenyképesen működni, ha az értékteremtés, az együttműködés és a kihívás keresés alapján akarnak és tudnak érvényesülni. A versenyképesség erősítéséhez a Hétfa Kutatóintézet stratégiai igazgatója szerint képesnek kell lennünk arra, hogy megfogalmazzuk, melyik területen akarunk mást és jobbat elérni. Túl kell lépni a vágyalapú gondolkodáson, el kell szakadni a kritikai szemlélettől – nem néhány véletlen hiba kijavítása a feladat, hanem tudnunk kell megváltozni. Szepesi Balázs elmondta, hogy ehhez sok esetben nincs meg az erős momentum. A gazdasági szereplők nagy részének stabil és nehezen változtatható pozíciója van a nemzetközi gazdasági hálózatokban, az ország nemzetközi súlyának erősítésében a gazdaság szerepe nem elsődleges, valamint azt is figyelembe kell venni, hogy a társadalom nagy része sem érez növekedési kényszert; a bizonytalanságok és feszültségek

ellenére soha sem volt olyan magas az átlagos életszínvonal, mint jelenleg. Emellett kevesen vannak a „nemzeti bajnokok”, azok a kiemelkedő cégek, amelyeknek lehetőségük és késztetésük van erősíteni versenyképességüket. Ugyanakkor erős érvek sorakoztathatóak fel emellett is, hogy miért van szükség a versenyképesség további javítására. A globális értékláncokban elfoglalt pozíció jelentősége nő, (ahogy a Brexit is bizonyítja) Európa egyensúlya felborult, nemzetközi viszonylatban pedig felértékelődnek a hatalmi megfontolások. Globális szinten egyre könnyebbé vált a tőke, a személyek és a jövedelmek áramlása. Momentum van azért is, mert a magyar gazdaságban jelenlévő dualitás nagyon erős, ami komoly társadalmi törésvonalakat is okozhat a jövőben. A versenyképesség javításának lehetőségét pedig nagyban javítja, hogy a válság éveit követően jelentősebb költségvetési mozgástér áll rendelkezésre. Összességében Szepesi Balázs úgy véli, hogy egy nagy versenyképességi program elindításához jelenleg nincsen erős momentum, azonban ez megteremthető. Ehhez kreatív, innovatív lépésekre lenne szükség az érintettek részéről. Az előadó hangsúlyozta, hogy a versenyképességet szolgáló állami lépések esetében nemcsak azok költségeire és időtávjára kell figyelnünk, hanem a reformintézkedések megvalósulásához szükséges garanciákra is. A versenyképesség javítása ugyanakkor közös feladat: az állam mellett sokat tehet a gazdasági, a civil és a szellemi szféra is. Az állami intézkedések is csak úgy lehetnek sikeresek, ha partnerek a gazdaság szereplői – stabil gazdasági és társadalmi koalíció áll a háttérben. A versenyképesség erősítése érdekében a következő elveket javasolta az előadó. Egyrészt a sikeresen működő cégek és modellek támogatása a fontos – az ő továbblépésüket kell támogatni. Másrészt fontos a formális intézményrendszer erősödésének támogatása, a személyes egymásrataltságon túlmutató garanciák, rugalmas együttműködési platformok kialakítása. Harmadrészt tekintettel kell lennünk a magyar gazdaság szerkezetére – a globális hálózatokba szervesen illeszkedő nagy cégek és a főleg helyi piacon tevékenykedő kisvállalkozások máshogy, más szabályok szerint működnek. Ez alapján a következő gazdaságpolitikai fókuszokat javasolja az előadó: a kisvállalkozásokat korlátozó akadályok lebontása, egyes térségek gazdasági életképességének erősítése, a globális láncokba kapcsolódó, termelésvezérelt gazdaság kondícióban tartása, valamint egyes niche-ben, technológiában, brandben kiemelkedő gazdasági szisztémák kialakításának elősegítése. A Hétfő Kutatóintézet stratégiai igazgatója a kormányzathoz olyan javaslatokat fogalmazott meg, mint a stabilabb működés a szabályalkotásban, a versenyképesség fókuszú közpolitika megközelítés, a közpolitikai innováció, a potenciál alapú ágazat- és térségpolitika, valamint a gazdaság kifehértése. A fehéredés azért is fontos, mert ezzel átláthatóbbá válik a gazdaság, ami hozzájárulhat a hitel- és tőkepiac fejlődéséhez is. Szepesi Balázs szerint a versenyképesség javításához az állami-gazdasági-társadalmi szereplők együttes akaratára és cselekvésére van szükség. Szepesi Balázs az elemzőknek szánt javaslatokkal zárta az előadását, amelyhez megfelelő keretet adhat az MKT Versenyképességi szakosztályának további munkája.

A versenyképességről és a fenntartható növekedésről szóló közös gondolkodás erősítésének legjobb lehetősége az érintettek és érdeklődők minél szélesebb körben történő bevonása, ezért is döntöttek úgy az MKT Versenyképességi szakosztályának vezetői, hogy egy fórum keretei közt tartják meg első szakmai rendezvényüket. A Versenyképességi és Növekedési Fórum zárásaként, a tartalmas előadásokat követően Palotai Dániel, az MKT Versenyképességi szakosztályának elnöke egyebek közt arra hívta fel a figyelmet, hogy a szellemi műhely keretein belül a jövőben nemcsak folytatódhat, de tovább is mélyülhet a versenyképességi témakör elemző-értékelő vizsgálata, ehhez pedig a továbbiakban is várják az érdeklődők csatlakozását.